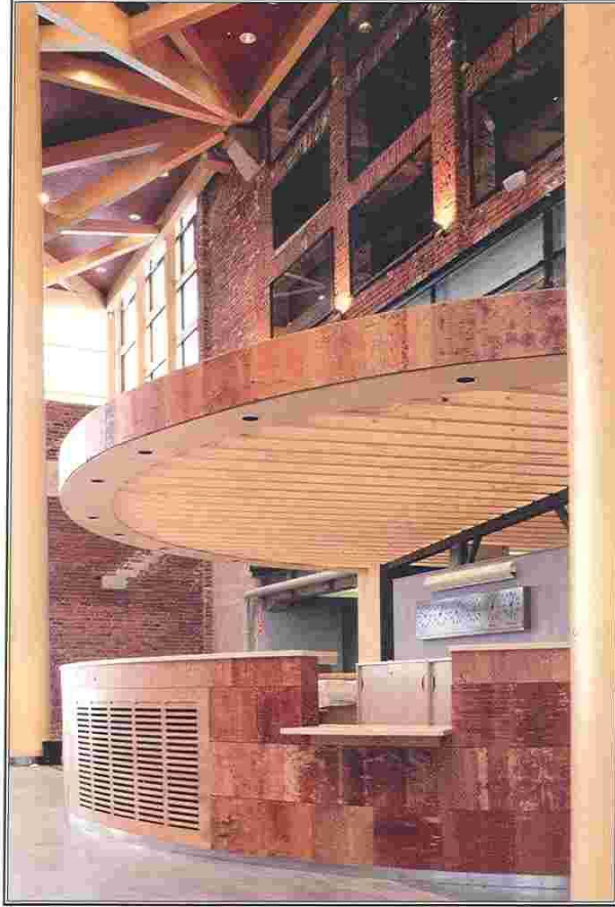

LAMINA_rT

Mobilya & Dekorasyon & Sanat & Tasarım Dergisi

AĞUSTOS - EYLÜL 2000 Sayı:9 Fiyatı: 1.500.000 TL.

KONTRPLAK

PORSUK AĞACI

**7. ULUSLARARASI İSTANBUL
JAZZ FESTİVALİ**

PORSUK AĞACI

(*Taxus baccata* L.)

Arş.Gör. Necmi AKSOY
İ.Ü. Orman Fakültesi
Orman Botaniği Anabilim Dalı
e-mail: aksoyn@istanbul.edu.tr

Porsuk ağacı, 20-25 m kadar boylanabilen 1-3 m arasında gövde genişliği (çap) yapan, gövde kabuğu kırmızı - kahverengi ve ince pullar halinde soyulan bir ağaçtır. Her dem yeşil, uçları sivri şeritsi yapraklar uzun sürgünlere, sarmal olarak dizilmiştir. Genellikle yaprakların ışığa yönelmesinden dolayı taraksı bir görünüm sergiler. Yaprakların üst yüzeyi koyu yeşil, alt yüzeyi ise açık yeşildir. Yaprak alt yüzeyindeki stoma (gözenek) bantları belirgin değildir. Yapraklarında reçine kanalları bulunmaz. Porsuklar çiçek yapısı bakımından bir cinsli, iki evcikli yani erkek ve dişi çiçekler ayrı ayrı ağaçlarda bulunurlar. Tohumlu bitkilerin, açık tohumlular alt bölümünün, kozalaklılar sınıfına dahil olan porsuklar, dişi çiçekleri döllendikten sonra bir yılda olgunlaşan tohumun yarısından fazlasını saran etli yapıda ve olgunlaştığında kırmızı renk alan yalancı kozalak ile kapçık (arillus) oluştururlar.

Anıt Taxus baccata L'nin gövdesi.

Yöresel Adı: Koca Arduç Yaşı: Tahminen 1500 yıl

Çapı: 3 m Boyu: 10 m

Rakım: 1500 m

*Bulunduğu Yer: Rize-
Çamlıhemşin Meydan Köyü
Kito Ormanı*

Avrupa'dan Batı Asya'ya (Kafkasya dahil), Anadolu'dan Kuzey Afrika'nın batısına kadar geniş bir yayılışı vardır. Ülkemizde Karadeniz ikliminin hakim olduğu Kuzey Anadolu'da, nemli dere vadilerinde,

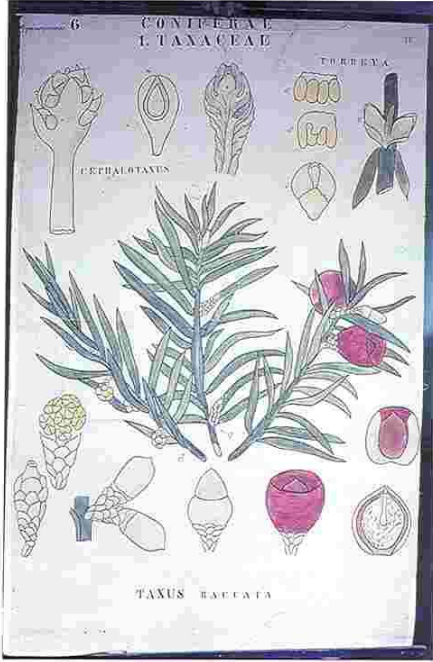
kuzeye bakan gölgeli yamaçlarda bulunur. Rize (özellikle Fırtına ve Palovit Vadileri), Artvin, Ayancık (Sinop), Yenice (Zonguldak), Karabük, Düzce, Bolu, Demirköy (Kırklareli)'de önemli yayılışlar yapmaktadır. Batı Anadolu'da Kaz Dağları (Çanakkale), Sultan Dağları (Afyon), Akdağ (Çivril-Denizli)'da, Güney Anadolu'da kıyıdaki nemli vadilerde ve Amanos Dağları'nda bulunmaktadır.

Porsuk ağacında; kabuk, genç sürgünler ve yapraklarda "taxin" adı verilen zehirli bir alkaloid bulunur. Olgunlaştığında kırmızı renk alan kapçıkta ise bu zehirli madde bulunmaz ve yenilebilir. Kuşların da severek yediği kapçık sayesinde, kuşlar porsuk ağacının tohumlarını etrafa dağıtırlar. Sert ve ağır olan odununda, diri odun sarı renkte ve dar, kırmızı kahv-

ereği öz odunu geniş yapıdadır. Odunu mobilya ve oymacılıkta kullanılan porsuğun dayanıklı ve elastik olan kalın sürgünleri de yay yapımında çok eski çağlardan beri kullanılmaktadır. Gordion'daki Frigya Kralı Midas'ın mezarındaki porsuk odunundan yapılmış mobilya parçaları bunu kanıtlamaktadır. İngilizlerin halk kahramanı Robin Hood yayını porsuktan yaptığı için, mistik ve folklorik açıdan İngiltere'de bu ağaca büyük önem verilmektedir. Avrupa'nın en geniş çaplı porsuk ağaçları - çevresi 15.8 m, boyu 13 m olan Fortingall Porsuğu (Perthshire)

Anıt *Taxus baccata* L'nin gövdesindeki sığınak.

Taxus baccata L'nin yaprak, erkek-dişi çiçek ve kozalak yapısı.

yıl kadar yaşarlar ve ortalama 1-3 m arasında çap yapabilirler. Ülkemizde geniş çaplı amtsal porsuk ağaçları bulunmaktadır. Bunlardan biri 20 m boy ve 2 m çap ile Karabük-Yenice'de diğeri ise 10 m boy ve 3 m çap ile Rize - Çamlıhemşin'de bulunmaktadır. Porsuk ağacı; ülkemiz genetik çeşitliliğinin yerinde "in-situ" korunması ulusal planına göre, öncelikli koruma altında bulunması gereken orman ağacı türleri arasında bulunmaktadır.

Porsuk ağacının Kuzey Amerika'da yaşayan küçük yapraklı türünde (*Taxus brevifolia*), yapraklarından elde edilen "taxol" alkaloidinden Amerika Kanseri Araştırma Enstitüsü 1980 yılından itibaren ilaç yapımında ve kanser tedavisi araştırmalarında kullandığı bir bitkidir. Anadolu'da eski çağlardan beri porsuk ağacının kuvvetli bir zehir içerdiği bilinmektedir. Ender durumlarda bazı hastalıkların tedavisine kullanılır. Bu bitki ile zehirlenerek ölmüş hayvanların etleri pişirilerek yenilse dahi oldukça tehlikelidir. Bu kadar kuvvetli bir alkoloide sahip bitki türü ülkemizde de kanser araştırmalarında kullanılmalı ve bu konuda araştırmalar yapılmalıdır. **L**

ile çapı 3.34 m ve boyu 13 m olan Ulcombe Kilisesi Porsuğu (Kent) bu ülkede bulunmaktadır. Uzun bir ömre sahip olan porsuklar yavaş büyürler, 2000-3000

Porsuk ağacının sürgünleri.

Kaynaklar

1. AKSOY, N., 1998, Monumental Trees of Turkey:16, Koca Ardunç, The Karaca Arboretum Magazine, Vol:4, Part:4, Yalova.
2. AYTUĞ, B. & GÖRCELİOĞLU, E., 1987, Gordion Kral Mezarlığında Ağaç Malzeme ve Mobilya Buluntuları, İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt 37, Sayı 1, İstanbul.
3. CHEVALLIER, A., 1996, The Encyclopedia of Medicinal Plants, Published in the U.S. by D.K. Inc. 95, Madison Avenue 10016, New York .
4. BAYTOP, T., 1984, Türkiye'de Bitkilerle Tedavi, İ.Ü. Yayın No: 3255, Eczacılık Fakültesi, Yayın No: 40.
5. YALTIRIK, F., 1993, Dendroloji Ders Kitabı-1 Açık Tohumlular, 2. Baskı İ.Ü. Yayın No:3443, Orman Fakültesi Yayın No: 386.
6. Türkiye Genetik Çeşitliliğinin Yerinde Korunması Ulusal Planı, 1998, Çevre Bakanlığı, Ankara.
7. <http://www.geocites.com/earlecj/ta/ta/baccata.html>